

O B S A H.

Předmluva k vydání slovenskému	5
Předmluva k vydání českému	6
Chronologický přehled hlavních událostí ze života Komenského	7

První část. **Osobnost.**

Hlava 1. Léta školská a práce mladosti. První přelom ve víře	13
1. Jednota a její vliv na Komenského.	
2. Škola a učitelé v Herborně. Komenského prvotinu herbornské. Problemata miscellanea. Druhá disputace. Chiliasmus, irenika.	14
3. Mladistvé rozvrhy prací: Thesaurus linguae Bohemicae (Poklad jazyka českého) a Amphitheatrum universitatis rerum.	16
4. Pedagogická práce těchto dob. Výtěžky zahraničních studií.	17
5. Návrat domů a první léta úředních prací. Školská práce po vzoru Ratkově.	18
6. Katastrofa a spisy útěšné. Obrat v apokalyptice.	19
Hlava 2. Výchova v službě církve a národa.	22
1. Podnět k zpracování Didaktiky a její hlavní prameny: Alsted, Bodinus, Vives, Campanella, Andreae, Jonston. Korespondence s Ratkem a Andreaem.	22
2. Komenského návrh školské organisace. Počátky práce podle pracovního rozvrhu: Informatorium; knihy pro obecnou školu.	25
3. Janua linguarum podle zásad teoretických i podle jiných návrhů.	26
4. Obsah a ocenění Brány. Vestibulum.	27
5. Zakončení Didaktiky. Úvod a rozdělení. Didactica generalis a specialis. Navržení krátké o obnovení škol ve vlasti, do níž se otvíral návrat. Zmar nadějí.	28
Hlava 3. Komenský se zásadně povznáší nad hranice národní i církevní. Jeho spojení s Anglií.	32
1. Počátky Duryho, Hartlib, jeho spolupracovník.	32
2. Komenského Fysika. Známosts Hartlibem. Praeludia. Hartlibův plán reformní společnosti.	34
3. Tisk Praeludií. Úsudky o nich; Des Cartes, Mersenne, Jednota.	36
4. Pokračování v pracích latinsko-metodických. Doporučení Komenského do Švédska. Překlad Didaktiky do latiny.	39
5. Disk se s Hübnerem, jeho soud o Didaktice.	41
6. Školské práce v Lešně, vyjednávání s Leszczyńským o pracích pansofických.	43
7. Pozvání do Anglie, vyjednávání a překážky.	45
8. Via lucis; pozvání do Švédska, do Paříže. Odchod z Londýna.	46
Hlava 4. Vnitřní boje za ohrožené vznešené cíle životní. Komenský jako úřední reformátor švédského školství.	52
1. Cesta do Švédska. Oxenstiernovy podmínky dané Komenskému.	52

	2. Nigrin a interkonfesijní irenika s jejím polským východiskem.	54
	3. Další práce pansofické.	56
	4. Komenského účast na kolokviu v Toruni. Vrchol rozmanitých rozporů	57
	5. Pedagogičtí spolupracovníci Rave a Kinner.	59
	6. Methodus linguarum novissima.	60
	7. Konec spojení se Švédskem	63
Hlava 5.	Druhý přelom ve víře a jeho následky. Komenský jako zvěstovatel božích soudů a jako reformátor školy v Šaryšském Potoku.	66
	1. Vyjednávání s Rakózcovci, Komenský přejímá řízení školy v Š. Potoku	66
	2. Schola pansofica a první práce pro její rozvrh.	68
	3. Tajemné plány a tajná očekávání ve spojení s proroctvími Drabíkovými. Nesnáze v úřadě	70
	4. Schola ludus.	71
	5. Orbis pictus.	73
	6. Loučení se Š. Potokem. Gentis felicitas.	74
Hlava 6.	V trampotách bludiště: ztráta druhého domova, Lešna; práce v posledním útulku v Amsterodamě pro hynoucí malou a pro předčasně čekanou velkou Jednotu.	
	1. Komenského útěk z Lešna a pozvání De Geerem do Amsterodamu.	76
	2. Výzva městské rady a souborné vydání Opera didactica omnia	77
	3. Pedagogické teoretické práce doby amsterodamské	79
	4. Komenského praktická činnost školská. Jeho druhové.	82
	5. Filosofie a pansofie.	84
	6. Práce mystické a apokalyptické.	85
	7. Poslední přelom ve víře působením separatistického pietismu. Komenského poslední práce a pozůstalost.	86
	8. Hlavní rysy osobnosti Komenského.	90
	Druhá část. Soustava.	93
Hlava 1.	Úvod. — Přímé i nepřímé cesty k vychovatelství. Komenského teoretický názor světový a cíle činnosti.	95
	1. Význam vnějších vlivů na Komenského pro jeho soustavu pedagogickou.	95
	2. Cíle a pedagogický ráz jeho prací vědeckých.	96
	3. Rozličná dělení věd.	97
	4. Dialektika.	98
	5. Panagía	99
	6. Metafysika.	101
	7. Fysika. Kosmologie	102
	8. Antropologie.	104
	9. Výchova národní, výchova lidského pokolení ve vztahu k výchově mládeže.	107
Hlava 2.	První část soustavy. Nauka o vyučování.	112
	Úvod	112
	<i>a) Cíl výchovy, vlastně vyučování.</i>	
	10. Určení cíle výchovného.	113
	11. Přednost vyučování a jeho základní otázky.	115
	<i>b) Metoda vyučování.</i>	
	12. Základní princip vyučování — přirozenost.	117
	<i>a) Metodika všeobecná.</i>	
	13. Její požadavky podle Veliké Didaktiky a podle Metody jazyků.	118

14. Podle Východu z Labyrintů školských	121
15. Podle Klasobraní didaktického (Spicilegium didacticum).	122
16. Užití požadavků názornosti a samočinnosti.	123
<i>β) Zvláštní metodika.</i>	
17. Metoda věd.	126
18. Metoda umění, mravního vzdělání a zbožnosti.	128
19. <i>γ) Kázeň.</i>	130
20. <i>δ) Cvičení tělesná.</i>	131
Hlava 3. Nauka o školách.	
21. Potřeba a rozdělení škol.	132
<i>A) Organizace škol.</i>	
22. Škola mateřská	134
23. Škola obecná (škola mateřského jazyka).	135
24. Škola latinská.	136
25. Akademie	137
<i>B) Předměty vyučovací.</i>	
26. Latina.	138
Rečtina.	142
27. Reálie a) Janua rerum.	142
28. b) Přírodní vědy.	143
29. Ostatní nauky.	145
<i>C) Zařízení a správa škol.</i>	
30. Škola a učitelé.	146
Závěr.	
Příčina částečného pouze úspěchu životní práce Komenského.	147
I. Hlavní myšlenky o cíli a metodě výchovy.	148
II. Školy, základ jejich rozdělení a vůdčí myšlenky postupu vyučovacího v nich.	149
III. Sociální pedagogika a badání o universálním světle, hlavně pro rozum.	149
IV. Zpracování učebnic. Realismus a otázka metody jazykové, zvláště latiny. Trojnásobný paralelismus didaktický.	149
V. Rozčlenění škol; mateřština, samočinnost, autochréze.	150
VI. Předmět vyučování ve školách.	151
VII. Výuka mravně-náboženská.	151
VIII. Námitky proti soustavě.	151
IX. Zásluhy soustavy.	152
X. Vychovatelská cena osobnosti Komenského.	154
Seznam spisů Komenského.	156
Rejstřík jmen.	166
Obsah.	171

Podobiznu Komenského připojenou na zvláštní příloze k této knize nakreslil mistr Max Švabinský k listopadovým oslavám a vlídně svolil, aby jí toto vydání mohlo být ozdobeno.

Podpis Komenského je reprodukován z listiny datované 22. června 1654 v Púchově na Slovensku, která se chová v knihovně zemského musea v Praze.

Opravu chyby tiskové viz v pozn. na str. 163.